

Forum solutionis po načrtu novega zakona o pristojnosti sodišč v civilnih pravnih zadevah.

Vladni načrt novega zakona o izvrševanju sodne oblasti in o pristojnosti sodišč v civilnih pravnih zadevah določuje v §-ih 50.—67. o stvarni pristojnosti sodišč v civilnih pravnih zadevah, o krajevni pristojnosti govori pa v §-ih 68.—106. In sicer nahaja se v §-u 68. določba o splošni osebni podsodnosti, slučajji izjemne podsodnosti naštevajo se v §-ih 79.—106.

Med vsemi slučajji izjemne podsodnosti (forum speciale) zavzema vsekakō najvažnejše mesto „forum solutionis“ (forum contractus), ker se uporablja najpogosteje in to posebno v trgovinskih pravnih zadevah.

Zanimati mora torej vsakogar, kako se je ta podsodnost določila po načrtu novega zakona o pristojnosti sodišč v civilnih pravnih zadevah, v koliko se ujema nova določba s sedanjim zakonom, je-li se strinja s dosedanjo judikaturο najvišjega sodišča in odgovarja li določilo načrta potrebam praktičnega življenja in posebno zahtevam najbolj prizadetih faktorjev, namreč trgovcev.

Določilo, katero bode veljavno po načrtu novega zakona o pristojnosti sodišč za forum solutionis (načrt pravi izrecno: „Gerichtsstand des Erfüllungsortes“ in ne, kakor zakon z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. „Gerichtsstand des Vertrages“), nahaja se v §-u 91. načrta ter slove:

„Klagen auf Feststellung des Bestehens oder Nichtbestehens eines Vertrages, auf Erfüllung oder Nichterfüllung oder wegen nicht gehöriger Erfüllung können bei dem Gerichte des Ortes erhoben werden, an welchem der Vertrag nach ausdrücklicher Uebereinkunft der Parteien vom Beklagten zu erfüllen ist.“

Ako primerjamo to določbo določilo §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. uvidimo takoj, da bi se

po načrtu novega zakona o pristojnosti sodišč, kakor naglašajo vladni motivi sami, rešilo vprašanje, je-li so sploh dopustne tožbe, s katerimi se skuša pridobiti prejudicijalno razsodbo, da velja pogodba ali ne, in če so take tožbe dopustne, jeli velja pogodbeno določilo kompetence tudi za nje, ali je marveč odvisen ugovor posebne pogodbene podsodnosti od priznanja pogodbe. To vprašanje, katero je po sedanjih zakonitih določilih dvomljivo in o katerem tudi še ni stalne judikature, rešilo bi se po besedilu načrta nedvomno tako, da so take tožbe dopustne in da velja tudi za nje „forum solutionis“. Nikakor se pa pri tem ne sme prezreti, da velja forum solutionis samo za toženca, kateri ima pogodbo izpolniti, torej samo za dolžnika. Napram upniku se pa dolžnik tudi pri prejudicijalni tožbi da se ugotovi pravno razmerje med strankama, ne more sklicevati na forum solutionis.

Gledé vprašanja, kdaj se smejo vlagati tožbe pri sodišči kraja, kjer se ima pogoj izpolniti, določuje sedaj veljavni § 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak.: „wenn der Ort, wo eine Verbindlichkeit erfüllt werden soll, in einem Vertrage ausdrücklich bestimmt worden ist.“ Po vladnem načrtu novega zakona o pristojnosti sodišč smejo se pa preje navedene tožbe vlagati tudi pri sodišči kraja, „an welchem der Vertrag nach ausdrücklicher Uebereinkunft der Parteien vom Beklagten zu erfüllen ist.“

Načrt zahteva torej, da mora biti o kraji, kjer se ima pogodba izpolniti, izrecen dogovor, ako hoče upnik smatrati ta kraj za eventualno pravdo kot forum solutionis.

Po tej določbi izključeni so torej vsi slučaji, v katerih dolžnik izrazi molče z znamenji ali konkludentnimi dejanji v smislu §-a 863. obč. drž. zak. svojo voljo, da velja določeni kraj izpolnitvi pogodbe. To poudarja se tudi odločno v motivih k vladnemu načrtu.

Po redni in stalni judikaturi najvišjega sodišča sme tožitelj po sedanji določbi §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. v utemeljevanje pogodbene podsodnosti sklicevati se tudi na to, da je toženec v smislu §-a 863. obč. drž. zak. molče z znamenji ali konkludentnimi dejanji izrekel voljo, da se ima od njegove strani izpolniti pogodba na gotovem kraji.

Najpogostejši slučaji, v katerih se po judikaturi najvišjega sodišča molče z konkludentnimi dejanji izreče volja, da se ima na določenem kraju izpolniti pogodba in se s tem implicite ustanovi forum contractus, nahajajo se v trgovskem življenju. Misliti je pri tem na slučaje, v katerih pošlje trgovec bodisi takoj z blagom, bodisi tudi kasneje, kupcu fakturo z zaznamkom: „Plača se v X.“

Najvišje sodišče razsojuje stalno tako, da se podvrže kupec, ako molče, ne da bi ugovarjal proti temu zaznamku fakture, vsprejme račun, v katerem se določa kraj plačila, temu določilu in da je s tem ustanovljena kompetenca sodišča onega kraja, kjer se mora po računu vršiti plačilo, kot forum contractus v smislu §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zakonika.

Kot dejanja, katera po smislu §-a 863. obč. drž. zak. ne dajo s prevdarkom vseh okolščin pametnega razloga, da bi se dvomilo o tem, da se je hotel zavezati dolžnik (kupec) k izpolnitvi pogodbe (plačilu) na v fakturi določenem kraju in da se je hotel s tem podvreči tudi podsodnosti sodišča dotičnega kraja, smatra najvišje sodišče v prvi vrsti vsprejem blaga, s katerim se je poslala ob enem faktura, v koji je določen kraj plačila. V nekaterih slučajih poudarjalo je najvišje sodišče tudi, da se mora blago tudi definitivno obdržati. Čestokrat izreklo je pa najvišje sodišče, da zadostuje za ustanevitev podsodnosti v smislu §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. uže okolščina, da je v fakturi zaznamovan določen kraj plačila, da se je taka faktura dolžniku vposlala, kateri jo je vsprejel in bodisi da se mu je doposlala tudi kasneje, kakor blago. Najvišje sodišče razsodilo je često tudi uže, da se je dolžnik (kupec) podvrigel podsodnosti sodišča onega kraja, v katerem se ima vršiti plačilo, ako se mu je po trgovcu vposlala faktura, na kateri je zaznamovan kraj plačila, čeravno je pravočasno očital doposlancemu blagu napake in celo proti fakturi sami navedel očitke, ako le ni protestoval pravočasno proti zaznamku o kraju plačila.

V vseh teh slučajih, v katerih smatra najvišje sodišče po dosedanji praksi, opiraje se na določilo §-a 863. obč. drž. zak., da se je ustanovil forum contractus po §-u 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak., bi tožitelj po besedilu

§-a 91. vladnega načrta novega zakona o pristojnosti sodišč ni kakor več ne mogel sklicevati se na forum solutionis.

Po besedilu §-a 91. vladnega načrta moralo se bode, ako bode hotel tožitelj opirati se na forum solutionis, izrecno dogovoriti o kraji izpolnitve pogodbe in bi moral, ako bi toženec ugovarjal nepristojnost sodišča, tožitelj tak dogovor dokazati.

V motivih k vladnemu načrtu se izrecno poudarja, da je po načrtu izrecen dogovor strank o kraji izpolnitve pogoj za forum solutionis. Motivi opravičujejo to določbo s tem, da je po sedanji judikaturi razsodba o pristojnosti določenega sodišča često odvisna od vprašanja, se je li sploh sklenila pogodba med strankama, s katero vsebino in s katerimi pogoji. Vsled tega bilo je vprašanje o pristojnosti pogosto tesno zvezano z glavnim vprašanjem in je torej baje po sedanji razlagi §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. ta določba velika nevarnost za naglost pravosodstva. Po navedenem besedilu določbe §-a 91. načrta hotelo se je doseči, da bode rešitev vprašanja o pristojnosti odvisna od znakov, katera bode lažje poizvedeti in dokazati.

Toda vse to ne opravičuje utesnitve, kakor je izražena v načrtu.

Nikakor se ne more uvideti, zakaj bi se ne moglo izraziti voljo glede kraja, kjer se hoče pogodbo izpolniti in s tem podvreči se podsodnosti sodišča dotičnega kraja, molče, oziroma zakaj bi se ne moglo sklepati na tako voljo v smislu §-a 863. obč. drž. zak. tudi iz konkludentnih dejanj.

Uvidi se torej, da se ta določba nikakor ne strinja z dosedanjo judikaturu najvišjega sodišča in z njegovo razlago doslej za forum contractus veljavnih zakonitih določeb.

Vpraša se sedaj, če odgovarja morda določba načrta novega zakona o pristojnosti sodišč, ki uravnava forum solutionis, potrebam vsakdanjega življenja in zahtevam trgovcev, kateri so, kakor se je omenilo, po tej določbi najbolj prizadeti.

Toda tudi to vprašanje mora se odločno zanikati.

Ukoreninjeno je namreč sedaj mnenje, da trgovec, kateri pošlje kupcu z zaznamkom kraja, kjer se mora plačati kupnino, ustanovi, ako kupec proti temu zaznamku takoj ne ugovarja, podsodnost sodišča dotičnega kraja. Tudi kupec, oziroma dolžnik, kateri prejme fakturo s takim zaznamkom, dobro ve, da mora

takoj po prejemu fakture ugovarjati temu zaznamku, inače se podvrže podsodnosti sodišča v kraji, kjer se ima vršiti po zaznamku plačilo. Radi te ukoreninjene zavesti nahaja se v fakturah tudi najmanjšega trgovca redno zaznamek, s katerim se določuje, da se mora plačati kupnina v bivališči trgovca. Povsem utemeljena je torej sedanja razlaga §-a 43. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. po najvišjem sodišči.

Vsakemu trgovcu je pa tudi posebno na tem, da more tožbo za dobavljeno blago proti mudnemu plačniku vložiti pri sodišči svojega bivališča. Popolnoma utemeljena je namreč njegova zahteva, da dobi za svoje blago, če uže mora tožiti, vsaj na način plačilo, kateri mu provzroča najmanj troškov. Iz tega pogleda je pač tudi razlagati določilo §-a 325. trg. zak., da se mora kupnina redno plačati v bivališči prodajalca.

Po besedilu §-a 91. načrta novega zakona o pristojnosti sodišč bil bi pa za trgovce forum solutionis skoro popolnoma izključen, kajti le redko dogovori se po navadnih trgovskih opravilih, posebno pri kupu, izrecno, kje se mora plačati kupnina, dasi se je dogovorilo, kedaj zapade kupnina.

Ako bi se torej uže nikakor ne hotelo spremeniti besedilo §-a 91. načrta novega zakona o pristojnosti sodišč, bilo bi iz navedenih razlogov vsekako umestno, da se vsprejme v načrt posebno določilo, da smejo trgovci vsaj tekom določene dobe vlagati tožbe radi kupnine proti kupcu pri sodišči svojega bivališča.

Taka določba nahaja se v ogerskem civilnem pravdnem redu, kateri določuje v §-u 35. odst. 2., da se smejo vlagati tožbe, opirajoče se na izpiske iz trgovskih knjig in na račune tekom poldruega leta in ako je bil izpisek ali račun poverjen, tekom treh let pri sodišči kraja, na katerem se spisujejo knjige.

Še boljje ustrezala bi pa morda potrebam trgovcev določba, katero nasvetuje posebno dr. G. Hanausek v svoji knjigi: „Facturen und Facturaclauseln“ in katera bi se morda glasila: „Za tožbe na plačilo kupnine za dobavljeno blago iz kupnih pogojev pristojno je tekom gotove dobe računši od dne dobave, tudi sodišče, kateremu bi bil toženec podvržen, ako bi stanoval v kraji, kjer ima upnik za časa dobave svoj trgovski sedež ali svoje redno bivališče.“

Konečno omeniti je še, da ima načrt novega zakona o pristojnosti sodišč v civilnih pravnih zadevah z nadpisom „forum solutionis“ v §-u 92. tudi še določbo, katero nahajamo v zakonu z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. v §-u 62.

Po načrtu glasi se ta določba doslovno:

„Streitigkeiten aus der Seeschiffsmiete, aus dem Dienstverhältnisse der Schiffsmannschaft und aus Seefrachtgeschäften können auch bei dem Gerichte des Ortes angebracht werden, in welchem sich der Beklagte aufhält, die Ware abzuliefern, der Transport des Reisenden zu beenden ist oder an welchem die Reise abgebrochen wird.“

Nasprotno nahaja se pa določba §-a 44. zakona z dne 20. novembra 1852, št. 251. drž. zak. pod posebnim zaglavjem „podsodnost prejšnjega bivališča“ v §-u 98. načrta novega zakona in se glasi:

„Gewerbetreibende, Handwerker, Handarbeiter, Gesellen, Gehilfen und sonstige Arbeiter um Lohn, Kleinverschleisser, Wirte, Schiffer und Fuhrleute können wegen ihrer Forderungen für gelieferte Erzeugnisse und Waren, für geleistete Dienste und Arbeiten innerhalb neunzig Tagen von der Zeit der letzten Lieferung oder Leistung bei dem nach dem früheren Wohnsitze des Abnehmers oder Arbeitgebers zuständigen Gerichte Klage erheben, wenn letzterer mittlerweile seinen Wohnsitz in einen andern Gerichtsbezirk verlegt hat.

Ein Gleiches steht den Privatlehrern in Betreff ihres Entlohnungsanspruches zu.“

Kakor se vidi, se obe ti določbi bistveno ne razlikujeta od sedaj veljavnih zakonitih določil.

Kako se morejo napraviti, kolikor se dá, pravične kazenske razsodbe.

Spisuje dr. Fran Oblak.

(Dalje.)

Gotovo, da bi se v pregledih, ki bi se imeli prav urejeni priložiti kazenskimi pravičnim, in od predsednika sodnikov govoriti